

El carrer que no passa

Devem ésser molts els qui hem tingut coneixement de l'existència de la paraula atzucac a través de la lectura dels cèlebres versos de Primera història d'Esther, de Salvador Espriu: «Atzucac, catric-catrac...». Si més no, l'obra d'Espriu ha contribuït a divulgar, gairebé diríem a popularitzar, aquest substantiu que és definit pel Diccionari amb els termes «carreró sense sortida». També a molts, però, atzucac pot semblar encara un mot massa literari, massa poc conegut per a servir-se'n en el llenguatge col·loquial. Segurament. Ara: que el mot existeixi, amb un significat ben precis i fixat, no vol pas dir que calgui usar-lo en tota ocasió. En lloc seu, com en tants d'altres casos, podem recórrer a l'expressió amb què el Diccionari el defineix, carreró sense sortida, o bé al mot compost cul-de-sac, al qual es reconeix el mateix significat. Però existeix encara, amb aquest sentit, una altra expressió molt pròpia del llenguatge popular, la que, almenys nosaltres, recordem haver sentit sempre en boca del poble, i sobre la qual volem centrar el nostre comentari: carrer que no passa.

Una expressió com carrer que no passa representa, certament, un tipus de solució eminentment popular per a la designació de conceptes més o menys complexos i especialitzats, anàloga a la que consisteix a determinar un nom per mitjà d'un altre nom unit al primer amb una preposició (generalment de): el palau del rei, un estel amb cua, una cançó de Nadal, un ocell de pas, solucions més populars, efectivament, que no el palau reial, un cometa, etc. Semblantment, doncs, un nom pot ésser determinat amb una oració relativa (de les anomenades, per això, relatives adjectives) i formar amb aquest complement com un autèntic nom compost, és a dir, designant un concepte individualitzat o unitari: els conjunts carrer-que-no-passa, estrellà-que-cua, setmana (o mes, any) que ve, doncs, són sinònims de atzucac, estel errant i setmana vinent. Recordem les figures del pessebre: la dona que renta, la vella que fila...

No incitem pas a defugir la concisió del substantiu de significat precis, o de l'adjectiu d'exacte valor determinatiu, sinó, simplement, a tenir en compte solucions molt genuïnes, creades pel geni de la llengua, que sovint poden contribuir decisivament a la naturalitat de la frase i a la fluïdesa del discurs.

Albert Jané